

УДК 341.171

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2019-35-89-113>

Порівняльно-правовий аналіз угод про вільну торгівлю з Україною на прикладі ЄС та Канади

Ткач Д.І.

*Доктор політичних наук, професор, проректор з міжнародних зв'язків,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (044)-455-56-90, e-mail: dmitriyt@krok.edu.ua
ORCID:0000-0002-1347-9562*

Казік Т.В.

*Аспірантка,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (068) 98-748-82, e-mail: kazikt@krok.edu.ua
ORCID:0000-0001-5753-5768*

Гнілуша С.І.

*Аспірант,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (098) 58-641-80, e-mail: gnilushasv@krok.edu.ua
ORCID:0000-0001-5979-5627*

Comparative legal analysis of free trade agreements with Ukraine on the example of the EU and Canada

Tkach D.I.

*Doctor of science (political), professor, vice-rector for international relations,
«KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,
tel.: (044)-455-56-90, e-mail: dmitriyt@krok.edu.ua
ORCID:0000-0002-1347-9562*

Kazik T.V.

*Postgraduate student, «KROK» University,
Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,
tel.: (068) 98-748-82, e-mail: kazikt@krok.edu.ua
ORCID:0000-0001-5753-5768*

Hnilusha S.I.

Postgraduate student, «KROK» University,
Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,
tel.: (098) 58-641-80, e-mail: gnilushasv@krok.edu.ua
ORCID:0000-0001-5979-5627

Анотація. У статті виконано порівняльно-правовий аналіз угод, що проголошують зону вільної торгівлі між Україною та іншою стороною. За приклад було взято дві зони вільної торгівлі (далі – ЗВТ), які були впроваджені на різних рівнях: держава – міжнародна організація та міждержавний. Це Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (далі – ПБЗВТ або англ. DCFTA (Deep and Comprehensive Free Trade Area)) та Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (далі – CUFTA (Canada-Ukraine Free Trade Agreement)), що були створені відповідно між Україна-ЄС та Україна-Канада. Авторами визначено проблемні питання сьогодення широко відомого типу міжнародної економічної інтеграції, а саме зони вільної торгівлі. Так, було виокремлено, що інтеграційний процес торговельної сфери між країнами або, навіть, між вже існуючими ЗВТ для розширення площі їх дії направлений на покращення та розвиток умов ведення торгівлі та бізнесу між учасниками створеного ЗВТ. З правової точки зору створюється рівноправна конкуренція у зближених правових середовищах між українським бізнесом та бізнесом іншої країни, наприклад, Канади чи країн-учасниць Європейського Союзу (далі – ЄС). Задля повного синтезу спільних та відмінних рис угод в статті розглядаються положення одного із напрямів реалізації DCFTA та CUFTA – це технічні бар'єри у торгівлі, їх методи подолання з впровадженням стандартизації та системи оцінки відповідності введених норм в рамках ЗВТ. Зауважимо, що досліджувані ЗВТ мають спільний фундамент на законодавчому рівні, а саме визнання та затвердження пріоритету умов Угоди про технічні бар'єри в торгівлі Світової організації торгівлі (далі – Угода ТБТ СОТ). Окремі аспекти відмінних рис в однаковому напрямі, регулювання та відповідність стандартам й оцінка відповідності, занесено до порівняльної таблиці. Так, виокремлюються окремі пункти статей, що впливають на процес імплементації. У цьому плані не просліджується перетин між необхідними до прийняття законодавчими актами, що відкриває для України можливість реалізації своїх національних інтересів у торгівлі у двох напрямках: імпортно-експортні операції до ЄС та Канади. Що стосується результативності адаптації правової системи України згідно з проаналізованими угодами, то положення DCFTA передбачали доповнення до базового законодавства та регламентів Угоди ТБТ СОТ. Зокрема, введення актів *acquis* ЄС на рівні національних нормативних актів у сфері стандартизації та технічних регламентів у торгівлі.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою, Україна, Європейський Союз, Канада, Україна та Європейський Союз, Україна та Канада, Світова організація торгівлі.

Формула: 0, рис.: 0, табл.: 1, бібл.: 20.

Annotation. The article deals with a comparative legal analysis of agreements proclaiming a free trade area between Ukraine and the other party. Two Free Trade Areas (FTA or FTAs) were implemented as examples, which were implemented at different levels: the state - international organization and the interstate. These are the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) and Canada-Ukraine Free Trade Agreement (CUFTA) created between Ukraine-European Union and Ukraine-Canada, respectively. The authors identify the problematic issues of the nowadays

well-known type of international economic integration, namely the free trade area. Thus, it was emphasized that the integration process of the trade sphere between the countries or, even, between the existing FTAs to expand their area of activity is aimed at improving and developing the terms of trade and business between the participants of the FTA. From a legal point of view, there is equal competition in convergent legal environments between Ukrainian business and the business of another country, such as Canada or European Union (EU) member states. For the sake of a complete synthesis of common and distinct features of agreements, the article discusses the provisions of one of the DCFTA and CUFTA implementation areas - technical barriers to trade, their methods of overcoming the implementation of standardization and the system of assessment of conformity of the introduced norms within the FTA. Note that FTA studies share a common ground at the legislative level, namely the recognition and approval of the priority of the terms of The Agreement on Technical Barriers to Trade by the World Trade Organization (WTO TBT Agreement). Some aspects of the distinctive features in the same direction, namely regulation and compliance, and conformity assessment, are included in the comparative table. Yes, there are some points in the articles that influence the implementation process. This plan does not trace the intersection between the necessary legislative acts, which opens the possibility for Ukraine to realize its national interests in trade in two directions: import-export operations to the EU and Canada. With regard to the effectiveness of the adaptation of Ukraine's legal system to the analyzed agreements, the provisions of the DCFTA provided for amendments to the basic legislation and regulations of the WTO TBT Agreement. In particular, the introduction of EU acquis at the level of national regulations in the field of standardization and technical regulations in trade.

Keywords: Free Trade Area, Deep and Comprehensive Free Trade Area, Canada-Ukraine Free Trade Agreement, Ukraine, European Union, Canada, Ukraine and European Union, Ukraine and Canada, World Trade Organization.

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 1, bibl.: 20.

Постановка проблеми

Зона вільної торгівлі (далі – ЗВТ) є найпоширенішим типом міжнародної інтеграції та спрямована на зняття бар'єрів імпоротно-експортних операцій між країнами-учасницями. На сьогодні функціонує та розвивається велика кількість ЗВТ. Це як найбільші за площею зони у світі, так і ті, які були створені на міждержавному рівні.

Де-факто будь-яка держава має можливість приєднатися до необмеженої кількості ЗВТ. Однак, якщо законодавчі бази двох існуючих ЗВТ суперечать один одній, то де-юре держава не може приєднатися до двох зон одночасно.

Україна також користується перевагами від вільної торгівлі з низкою країн. За роки незалежності Україна уклала приблизно 17 угод про вільну торгівлю,

що передбачають покращення торговельних взаємин з 45 країнами [1]. Саме тому актуальним залишається дослідження питання чи не перешкоджають умови на законодавчому рівні однієї ЗВТ для вступу до іншої на українському досвіді, які спільні та відмінні риси просліджуються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У працях багатьох вчених розглянуті різні підходи до змісту та суті явища ЗВТ як невід'ємної категорії інтеграційного розвитку, а саме: у дослідженнях Довгаль Е.А., Голікова А.П. [2], Кочергіної О.Ю. [3], Куцик П.О. [4], Мариніна С.В. [5] та ін. Так, в колективній монографії Довгаль Е.А. та Голікова А.П. до основних шести форм міжнародної економічної інтеграції відносять зону вільної торгівлі та розкривають її зміст.

Водночас, О.Ю. Кочергіна використовує у своїй системній та синергетичній підході вводить власну дефініцію поняття «зона вільної торгівлі».

Слід звернути увагу на економічний аналіз концептуальних положень найбільших за охоплюваною площею ЗВТ, таких як Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА) та Співдружність Незалежних Держав (СНД). Серед них здобутки Дербеньова Я.В. [6], Петрухова В.О. [7], Ткаченко О.А. [8], Матвеева О.В. [9] та інші. Останнім часом як вітчизняні, так і закордонні вчені наголошують на дослідженні впливу ЗВТ на розвиток національного законодавства України, включаючи системи Генеральної угоди з тарифів і торгівлі / Світової організації торгівлі (далі – ГАТТ/СОТ), DCFTA та CUFTA було висвітлено у працях Сюти С. [10], Г. Ван дер Лу [11], Гуменюк В. [12], Артуїхової Н. [13], Балежентис А. [14], Феделеш Е.М. [15].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Більшість дослідників приділяють велику увагу дослідженню економічного аспекту угод найбільш широкій дії, укладених Україною. Так, підіймається питання «Поглиблена та всеохоплююча ЗВТ з ЄС унеможливить існування ЗВТ з СНД?».

Однак, більшість вітчизняних вчених не розглядають переваги та співвідношення умов тих угод, які на сьогодні є вагомими для держави задля реалізації її національних інтересів. Враховуючи пріоритетні напрями зовнішньої політики, ключовим курсом для України є успішне завершення інтеграційного процесу до ЄС та підтримання дво-

сторонніх зв'язків особливого рівня з Канадою. Аналіз вищезгаданих угод в інституційно-правовому контексті, особливо у напрямі подолання технічних бар'єрів у торговельній сфері потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті

Метою статті є проведення порівняльно-правового аналізу положень пріоритетних для України у веденні зовнішньої політики угод, що стали основою для створення DCFTA та CUFTA. Дослідження їх спільних/відмінних рис стосовно питання подолання технічних бар'єрів у торгівлі, а отже і обґрунтування результативності імplementації цих положень в українське законодавство.

Виклад основного матеріалу дослідження

З 1 січня 2016 року набула чинності Угода про зону вільної торгівлі Україна-ЄС, що започаткувало процес гармонізації українського законодавства до європейських стандартів в рамках виконання Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Торговельна угода стала засадою для створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (далі – ПВЗВТ або DCFTA) [16]. Водночас, 11 липня 2016 року відбулося підписання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою (далі – CUFTA), яка набула чинності з 1 серпня 2017 року [17].

Метою прийняття даних угод є полегшення здійснення міжнародної торгівлі Україною. Суттєво на цей процес впливає застосування технічних норм та стандартів, а також проведення сертифікації. Це є необхідним інструментом для захисту інтересів користувачів, охорони життя та здоров'я людей й тварин, охорони навколишнього середовища. Саме тому, при подоланні

технічних бар'єрів водночас захищаємо навколишнє середовище та не створюємо невинуватених перепон на шляху торгівлі.

Визначимо нормативно-правовий масив, що регулює вирішення питань подолання технічних бар'єрів у торгівлі. Відповідно Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що виступає текстом DCFTA, вищезгадані положення викладено у Статтях 53-58, Глави 3. Водночас, в тексті угоди CUFTA дано му питанню призначенні Статті 7.1-7.8, Глави 7.

Спільні риси

Згідно з положеннями Статей 53-54 DCFTA та Статей 7.1-7.3 CUFTA прослідковуються наступні спільні риси правового механізму врегулювання технічних бар'єрів за двома угодами:

– Глава спрямована на створення та підготовку й подальшу адаптацію технічних регламентів та стандартів;

– Сторони підтверджують існуючі права та обов'язки в рамках Угоди про технічні бар'єри в торгівлі COT (далі – Угода ТБТ COT) [18], яка в свою чергу, є невід'ємною частиною DCFTA та CUFTA;

– Незважаючи на затвердження першоджерела – Угоди ТБТ COT – Глава не застосовується до санітарних та фітосанітарних заходів і до специфікацій щодо державних закупівель.

Умови та шляхи технічного співробітництва викладено у Статті 55 DCFTA та у Статті 7.4. CUFTA. У цих статтях закріплюється, що Сторони прагнуть всебічного зміцнення та розвитку співробітництва у сферах стандартизації, акредитації та технічному регламентуванні з метою сприяння вільної торгівлі. Таким чином, задля реалізації цієї мети Сторони можуть започатковувати діалоги та ініціативи щодо посилення співробітництва з нормативно-правових питань.

Відмінні риси

Варто звернути увагу на ті положення, які підіймаються тільки у одній із угод. Наприклад, у DCFTA висвітлені окремі вимоги до маркування та етикетування, водночас у CUFTA звернено увагу на аспект прозорості та наявності контактних пунктів в кожній із країн задля інформування суспільства.

Так, задля забезпечення прозорості прийняття технічних регламентів (далі – TP) за CUFTA Сторони забезпечують публікацію прийнятих TP та поетапну процедуру їх оцінки відповідності у загальному доступі, а саме на веб-сторінках в мережі Інтернет. Контактні пункти за умовами угоди створюють у кожній країні на базі Міністерства закордонних справ, торгівлі та розвитку в Канаді та Міністерстві економічного розвитку і торгівлі в Україні. На них покладаються обов'язки інформування питань проведення імплементаційних заходів та адміністрування; обмін інформацією про розроблені стандарти та технічні регламенти з питань співробітництва Сторін.

У DCFTA окрему увагу приділяють вимогам маркування та етикетування товарів. Так, Сторони підтверджують принципи закріплені в Угоді ТБТ COT. Також ці принципи доповнюються зведенням до мінімуму своїх вимог щодо маркування, окрім тих, що вимагаються задля гармонізації *acquis* ЄС у цій сфері.

Однак, прослідковуються відмінні риси, які закріплені у одному напрямку: регулювання та відповідність стандартів й оцінка їх відповідності (табл. 1).

Результат ліквідації технічних бар'єрів на законодавчому рівні

Враховуючи, що в межах DCFTA та CUFTA було підтверджено зобов'язання Сторін, відповідно до положень Угоди про технічні бар'єри у торгівлі COT, результативність ліквідації технічних

Таблиця 1

Відмінні риси DCFTA та CUFTA: технічні бар'єри у торгівлі

№	DCFTA		CUFTA	
	Назва статті	Зміст статті	Назва статті	Зміст статті
1	<i>Регулювання та відповідність стандартів</i>			
	Стаття 56. Зближення технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності	Основою технічних регламентів визначаються системи стандартизації, акредитації, метрології ЄС. За статтею Україна зобов'язується імплементувати відповідні положення <i>acquis</i> ЄС до національного законодавства, провести інституційні та адміністративні реформи задля реалізації процесу гармонізації	Стаття 7.5: Міжнародні стандарти	Основою технічних регламентів в рамках угоди визначаються міжнародні стандарти, що ґрунтуються на положеннях Угоди ТБТ СОТ
2	<i>Оцінка відповідності</i>			
	Стаття 57. Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів	Укладення окремої Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (далі – Угода АСАА), що передбачає торгівлю товарами в секторах, що визначається даною Угодою та між державами-членами ЄС. Узгодження відповідного технічного українського законодавства стандартам та інфраструктурі Угоди АСАА	Стаття 7.6: Оцінка відповідності	Створення органів оцінки та акредитації в рамках CUFTA, визнання їх результатів оцінки відповідності. Сторони повинні бути учасниками Угоди про взаємне визнання з Міжнародною асоціацією з акредитації лабораторій (далі – ІЛАС); Багатосторонньої угоди Міжнародного форуму з акредитації (далі – ІАФ) про визнання; Міжнародної/ двосторонньої угоди Європейської організації з акредитації

бар'єрів може прослідковуватись за прогресом імплементатії Україною Угоди ТБТ СОТ.

Переважає кількість нормативно-правових актів, які імплементували положення Угоди ТБТ СОТ, була прийнята в період з 2008 по 2011 роки. Так, було прийнято більше 1 законів у сфері технічних бар'єрів у торгівлі, зокрема, задля переходу до системи оцінки відповідності продукції згідно міжнародним

та європейським технічним стандартам станом на 9 червня 2011 року Україною було затверджено 31 технічний регламент [19].

Стосовно DCFTA у Додатку III [20] було затверджено окремий список нормативно-правових актів, що потребували адаптації з європейським законодавством з розподілом на горизонтальний та вертикальний напрями. На сьогодні, у горизонтальному законо-

давстві було прийнято 5 актів *acquis* ЄС із 5 зазначених у списку. Доповнено та змінено існуючі закони, а саме:

1) Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;

2) Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції»;

3) Закон України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності»;

4) Закон України «Про стандарти, технічні регламенти і процедури оцінки відповідності»;

5) Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність».

У вертикальному (галузеве) законодавстві було прийнято 22 технічні регламенти ЄС із 27 зазначених у списку, з них введено в дію 16 регламентів.

Висновки

Підбиваючи підсумок виконаного порівняння правових засад формування угод про ЗВТ у напрямках Україна-

ЄС та Україна-Канада, розкриваються спільні та відмінні риси у сфері технічних бар'єрів. Насамперед, досліджувані документи ґрунтуються на Угоді ТБТ СОТ. Саме тому офіційні положення DCFTA та CUFTA не спричиняють колізії у правовій системі України.

Враховуючи той факт, що Україна на момент набуття чинності угод DCFTA та CUFTA була учасницею СОТ та ратифікувала окрему угоду про технічні бар'єри у торгівлі, більшість її положень вже імplementовані в національне законодавство. Таким чином, це спростило процес гармонізації нормативно-правових актів.

Водночас, прослідковуються й відмінні риси, а саме за умовами DCFTA Україна зобов'язувалася привести своє законодавство до норм *acquis* ЄС. Як наслідок, українська правова система зазнала більшого реформування саме задля реалізації положень DCFTA.

Література

1. Зона вільної торгівлі – покращений доступ до ринків. *Ілляшев та партнери*: веб-сайт. URL: <http://attorneys.ua/uk/publications/free-trade-areas-better-access-to-markets> (дата звернення 02.02.2019).
2. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: колективна монографія / кол. авт.; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 347 с.
3. Кочергіна О. Ю. Сучасний зміст зони вільної торгівлі як невід'ємної категорії інтеграційного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. Вип. 1. С. 54–58.
4. Куцик П.О., Ковтун О.І., Башнянин Г.І. Глобальна економіка: принципи становлення функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: Вид-во ЛКА, 2015. 594 с.
5. Мариніна С.В. Сутність, проблеми та перспективи розвитку форм міжнародної економічної інтеграції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 5–6. С. 40–47.
6. Дербеньова Я. В. Особливості формування зон вільної торгівлі у XX та XXI столітті. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. 22, ч. 1. С. 24–27.
7. Петрухова В. О. Зона вільної торгівлі як форма міжнародної економічної інтеграції. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2014. Т. 19, Вип. 1/1. С. 68–71.
8. Ткаченко О. А. Економічні особливості міжнародної регіональної інтеграції. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 11. С. 113–116.
9. Матвеева О. В. Особливості транснаціоналізації міжнародної системи в умовах глобалізації. *Міжнародні відносини. Сер. Політичні науки. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. Вип. 16. С. 113–116.
10. Сюта С. Зона вільної України з ЄС: наявні результати та перспективи для регіонального

торговельного співробітництва. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2018. № 3. С. 153–165.

11. Guillaume Van der Loo (2016), “An Assessment of the EU-Ukraine DCFTA”, *Koninklijke Brill NV, Leiden*, chapter 12, pp. 304–341.

12. Predmestnikov O. and Gumenyuk V. (2019), “Harmonization of economic and legal mechanisms for deepening EU-Ukrainian relations”, *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 1, pp. 174–181.

13. Artuikhova N. (2019), “Protection of the national interests of Ukraine in the sphere of trade and economic cooperation: Legal foundations”, *Colloquium-journal. Jurisprudence*, no. 8 (32), pp. 93–94.

14. Балежентіс А., Яценко О. Асиметрії торговельної інтеграції України та ЄС. *Міжнародна економічна політика. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*. 2018. Вип. 1 (28). С. 32–62.

15. Феделеш Е. М. Угода про повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС та угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою: порівняльне дослідження положень щодо тарифного регулювання. *Закарпатські правові читання. Секція V. Цивільне право та процес, сімейне право, господарське право*. 2017. Том 1. С. 335–340.

16. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: *Угода*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 02.02.2019).

17. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою: *Угода*. URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/124_052-16 (дата звернення 02.02.2019).

18. Угода про технічні бар'єри в торгівлі: *Угода*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008 (дата звернення 02.02.2019).

19. Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України у сфері нетарифних бар'єрів в торгівлі між Україною та ЄС: технічні бар'єри та санітарія і фітосанітарія. *Державний департамент з питань адаптації законодавства*. Київ. 2011. С. 256.

20. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Додатки: *Угода*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_a11#n8 (дата звернення 02.02.2019).

Reference

1. Iliashiev ta partnery (2019). “Zona vil'noi torhivli – pokraschenyj dostup do rynkiv”, available at: <http://attorneys.ua/uk/publications/free-trade-areas-better-access-to-markets> (Accessed 2 February 2019).

2. Holikova, A. P. and Dovhal', O. A., (2015). *Transformatsiia mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v epokhu hlobalizatsii* [Transformation of International Economic Relations in the Age of Globalization], Kharkiv, Ukraine.

3. Kocherhina, O. (2018), “Modern content of Free Trade Area as essential category of integrational development”, *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 54–58.

4. Kutsyk P.O., Kovtun, O.I. and Bashnianyn, H.I. (2015), *Hlobal'na ekonomika: pryntsyypy stanovlennia funktsionuvannia, rehuliuivannia ta rozvytku: monohrafiia* [Global Economy: Principles of Becoming Functioning, Regulation and Development, Vyd-vo LKA, L'viv, Ukraine.

5. Marynina, S.V. (2014), “The Nature, Problems and the Prospects of Development of International Economic Integration Forms”, *Foreign trade: economics, finance, law*, vol. 5–6, pp. 40–47.

6. Derbenova, Y. V. (2017), “Peculiarities of Free Trade Zones' Formation in the XX and XXI Century”, *Scientific Bulletin of Kherson State University: Series Economic Sciences*, vol. 22, ch. 1, pp. 24–27.

7. Petrukhova, V. O. (2014), “Free Trade Area as a Form of International Economic Integration”, *Odessa National University Herald. Economy*, tom 19, vol. 1/1, pp. 68–71.

8. Tkachenko, O. A. (2016), “Economic aspects of regional integration”, *Black Sea Economic Studies*, vol. 11, pp. 113–116.

9. Matvieieva, O. V. (2017), “Features of transnationalization of the international system in the conditions of globalization”, *International relations, part “Political sciences”*, Institute of international relations Taras Shevchenko National University of Kyiv, vol. 16, pp. 113–116.

10. Siuta, S. (2018), “Free Trade Area between Ukraine and EU: Results and Prospects for Regional Trade Cooperation”, *Scientific bulletin Odessa national economic University*, vol. 3, pp. 153–165.

11. Van der Loo, Guillaume (2016), “An Assessment of the EU-Ukraine DCFTA”, *Koninklijke Brill NV, Leiden*, chapter 12, pp. 304–341.

12. Predmestnikov, O. and Gumenyuk, V. (2019), “Harmonization of economic and legal mechanisms for deepening EU-Ukrainian relations”, *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 1, pp. 174–181.

13. Artuikhova, N. (2019), “Protection of the national interests of Ukraine in the sphere of trade and economic cooperation: Legal foundations”, *Colloquium-journal. Jurisprudence*, no. 8 (32), pp. 93–94.

14. Balezhentis, A. and Yatsenko, O. (2018), “Asymmetries of trade integration of Ukraine and the EU”, *The International Economic Policy*, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, vol. 1 (28), pp. 32–62.

15. Fedelesh, E. M. (2017), “FTA between Ukraine and the EU and FTA between Ukraine and Canada: comparative study of tariff regulation provisions”, *Transcarpathian Legal Readings*, tom 1, pp. 335–340.

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), “Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community, and their Member States, of the other part”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (Accessed 2 February 2019).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), “Free Trade Agreement between Ukraine and Canada”, available at: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/124_052-16 (Accessed 2 February 2019).

18. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), “Agreement on technical barriers to trade”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008 (Accessed 2 February 2019).

19. *Kompleksne porivnial'no-pravove doslidzhennia vidpovidnosti zakonodavstva Ukrainy u sferi netaryfnykh bar'ieriv v torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS: tekhnichni bar'ieri ta sanitariia i fito-sanitariia* [Comprehensive Comparative Legal Compliance Study of Ukraine's Non-tariff Barriers to Trade between Ukraine and the EU: Technical Barriers and Sanitary and Phytosanitary], State Department for Legal Approximation (2011), Kyiv, p. 256.

20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), “Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. Add-ons”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_a11#n8 (Accessed 2 February 2019).

Стаття надійшла до друку 5.05.2019 року